

"Bahr-i hakaik olan Kur'ân'ın âyetleri dahi o deniz içindeki definenin bir gavvâsıdır." cümlesini izah eder misiniz?

Hakikatler denizi olan Kur'an'ın âyetleri dahi, o deniz içindeki definenin bir dalgıcısıdır. Lâkin onların gözleri açık, defineyi kuşatır, definede ne var, ne yok görür. O defineyi öyle bir tenasüp, intizam ve insicamla tavsif eder, beyan eder ki, hakikâ hüsn ü cemali gösterir. Meselâ:

"Kıyamet gününde yeryüzü bütünüyle Onun kabza-i tasarrufundadır. Gökler de Onun kudret elinde dürülmüştür."(1)

"O gün kitap sayfelerini dürer gibi semâyı düreriz."(2)

âyetlerinin ifade ettikleri rububiyetin azametini gördüğü gibi,

"Ne yerde ve ne de gökte hiçbir şey Allah'tan gizli kalmaz. Annelerinizin rahimlerinde size dilediği gibi bir sûret veren de Odur."(3)

"Hiçbir canlı yoktur ki, Allah onu alnından tutup kudretine boyun eğdirmiş olmasın."(4)

"Nice canlı var ki, rızkını taşıyamaz. Allah hem onları rızıklandırır, hem de sizi."(5)

âyetlerinin ifade ettikleri rahmetin şumulünü görüyor, gösteriyor.

Hem "**Gökleri ve yeri yarattı, karanlıkları ve aydınlığı var etti.**"(6) ifade ettiği yaratıcılığın genişliğini görüp gösterdiği gibi, "**Allah hem sizi yarattı, hem de yaptıklarınızı.**"(7) ifade ettiği tasarrufun şümulü ve rububiyetin ihatasını görüp, gösterir.

"**Ölümünün ardından yeryüzünü diriltir.**"(8) ifade ettiği büyük hakikat ile

"**Rabbin balarısına ilham etti.**"(9) ifade ettiği kerîmane hakikati,

"**Güneş, ay ve yıldızlar emrine musahhardır.**"(10) ifade ettiği hikmetli, âmirane büyük hakikati görür, gösterir.

"**Onlar, üzerlerinde saflar halinde kanatlarını açıp kapayarak, uçan kuşları görmediler mi? Onları havada tutan ancak Rahmân'dır. O her şeyi hakkıyla görür.**"(11) ifade ettikleri rahîmane ve müdebbirane hakikat,

"**O'nun kürsisi, bütün gökleri ve yeri kuşatmıştır.**"(12) ifade ettiği büyük hakikat ile

"**Nerede olsanız O sizinledir.**"(13) ifade ettiği rakibane hakikat,

"**O Evveldir, Âhirdir, Zâhirdir, Bâtındır. O her şeyi hakkıyla bilendir.**"(14) ifade ettiği kuşatıcı hakikat gibi,

"**And olsun ki insanı yarattık; nefsinin ona ne vesvese verdiğini de biliriz. Çünkü Biz ona şahdamarından daha yakınız.**"(15) ifade ettiği son derece yakınlığı,

---

"Melekler ve Cebrail, elli bin sene uzunluğunda olan bir günde, Allah'ın emrini almak üzere Arşa yükselirler."(16) işaret ettiği ulvi hakîkati,

"Şüphesiz Allah adaleti, iyilik yapmayı, akrabaya ikram etmeyi emreder; fuhşiyâtı, kötülüğü ve azgınlığı yasaklar."(17)

ifade ettiği câmi hakîkat gibi bütün uhrevî ve dünyevî, ilmî ve amelî imanın altı rüknünün her birisini tafsilen ve İslâmın beş rüknünün her birisini kasden ve cidden ve dünya-ahiret saadetini temin eden bütün düsturları görür, gösterir. Muvazenesini muhafaza edip, tenasübünü devam ettirip o hakîkatlerin tamamının tenasübünden hâsıl olan hüsün ve cemalin kaynağından Kur'anın manevî bir i'cazı meydana gelir.

Dipnotlar:

(1) Zümer, 39/67.

(2) Enbiyâ, 21/104.

(3) Âl-i İmrân, 3/5-6.

(4) Hûd, 11/56.

(5) Ankebut, 29/60.

(6) En'âm, 6/1.

(7) Sâffât, 37/96.

(8) Rûm, 30/50.

(9) Nahl, 16/68.

(10) A'râf, 7/54.

(11) Mülk, 67/19.

(12) Bakara, 2/255.

---

(13) *Hadid*, 57/4.

(14) *Hadid*, 57/3.

(15) *Kaf*, 50/16.

(16) *Meâric*, 70/4.

(17) *Nahl*, 16/90.